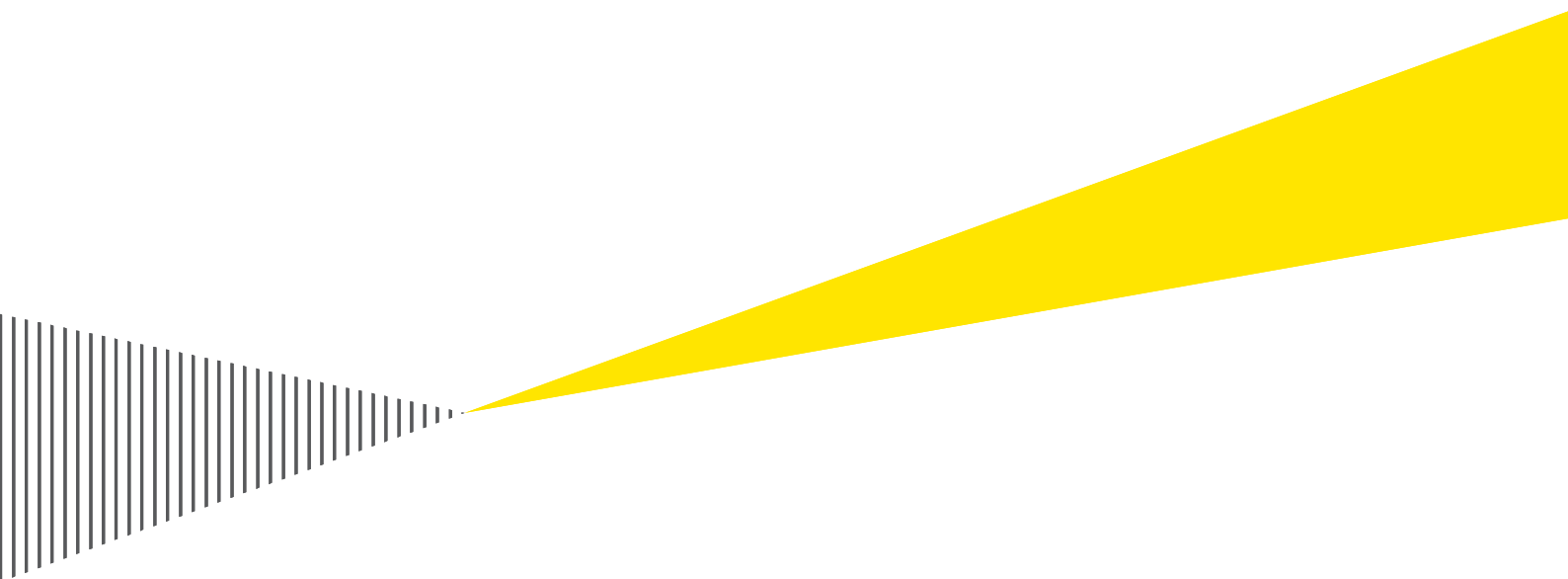

Granskning av
ändamålsenligheten i
överförmyndarnämndens
verksamhet
Lunds kommun

Building a better
working world

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Inledning	3
2.1	Bakgrund.....	3
2.2	Begreppsförklaringar	3
2.3	Syfte och revisionsfrågor	3
2.4	Revisionskriterier.....	4
2.4.1	Kommunallagen	4
2.4.2	Kommunens internkontrollreglemente	4
2.4.3	Tillsynsprotokoll från Länsstyrelsen 2012-2015.....	4
2.4.4	COSO-modellen.....	4
2.5	Metod och avgränsning	5
2.6	Ansvarig nämnd	5
3	Granskningsresultat	5
3.1	Styrning och organisation.....	5
3.1.1	Organisationens uppbyggnad.....	5
3.1.2	Intern kontroll	7
3.2	Handläggningstider för granskning av årsräkningar.....	9
3.3	Ställföreträdarnas förutsättningar	9
3.3.1	Utbildning för ställföreträdare	9
3.3.2	Kontroll av ställföreträdare	10
4	Svar på revisionsfrågor	10
5	Bedömning.....	12
	Källförteckning.....	13

1 Sammanfattning

Denna granskning har syftat till att följa upp om och på vilket sätt de synpunkter och iakttagelser som gjordes i granskningen 2011 har uppmärksammats av överförmyndarnämnden, om åtgärder vidtagits för att åtgärda de brister som konstaterades samt om de åtgärder som redovisas i nämndens yttrande har fått effekt.

Vår övergripande bedömning är att överförmyndarnämndens verksamhet är mer välfungerande nu än vid föregående granskning. Denna bedömning baseras främst på att nämndens arbetstakt vad gäller granskning av årsräkningar förbättrats och på att nämnden nu genomför ett eget internkontrollarbete. Vidare gör vi följande observationer och bedömningar.

- ▶ Vissa internkontrollåtgärder genomförs och följs upp årligen, men internkontrollplanen bygger inte på en av nämnden genomförd och dokumenterad risk- och väsentlighetsanalys. En mindre brist som visat sig i den senast genomförda internkontrolluppföljningen föranledde inte heller några åtgärder.
- ▶ Nämnden kontrollerar ställföreträdare mer regelbundet nu än tidigare. En ny kontroll av belastningsregistret görs om en ställföreträdare får ett nytt uppdrag. Utöver detta görs kontroller hos Kronofogden en gång per år för samtliga ställföreträdare.
- ▶ Efter en ändring av föräldrabalken ansvarar överförmyndarnämnden för att gode män och förvaltare erbjuds den utbildning som behövs. Nämnden kommer dock inte att ta några initiativ i frågan innan statliga riktlinjer utfärdats.
- ▶ Nämndens delegationsordning uppdrar åt en grupp namngivna tjänstemän att fatta beslut i ärenden som rör vissa specificerade lagrum samt åt en annan grupp namngivna tjänstemän att granska årsräkningar och besluta om arvoden i ärenden av okomplicerad art. Vi bedömer att nämnden bör förtydliga sin delegationsordning genom att delegera beslut till funktioner snarare än till personer och genom att förtydliga vilka typer av beslut som delegeras till dessa funktioner. Beslut i ärenden som exempelvis kräver juridiska bedömningar bör bara fattas av den som har juridisk kompetens. Delegationsordningen bör formuleras utifrån denna förutsättning och inte delegera samtliga beslut till samtliga tjänstemän. Vidare bör nämnden inte överlåta åt enskilda tjänstemän att själva bedöma vilka ärenden som är av komplicerad respektive okomplicerad art.

Vi ger därmed överförmyndarnämnden följande rekommendationer.

- ▶ Säkerställ att nämnden involveras i arbetet med den risk- och väsentlighetsanalys som ska ligga till grund för internkontrollplanen.
- ▶ Säkerställ att åtgärder vidtas i de fall den interna kontrollen indikerar brister.
- ▶ Revidera delegationsordningen så att beslutsmakt delegeras till funktioner i stället för till personer och så att det tydligt framgår vilka mandat dessa funktioner har. Detta kan innebära att verksamhetens tjänstebemärningar behöver förtydligas.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Under 2011 genomförde revisionen en granskning av ändamålsenligheten i överförmyndarnämndens verksamhet. Överförmyndarnämnden bedömdes då inte till fullo bedriva en ändamålsenlig verksamhet. Denna bedömning grundade sig framförallt på den mycket långa handläggningstiden för granskning av årsräkningar samt att nämnden inte säkerställt en tillräcklig intern kontroll.

Av överförmyndarnämndens yttrande till revisionen framgår att nämnden bedömde att en då genomförd omorganisation skulle skapa förutsättningar för en kortare handläggningstid samt att det nya verksamhetssystemet också skulle bidra till en mer effektiv handläggning. Vidare uppgavs att överförmyndarnämnden antagit en intern kontrollplan för 2012. Yttrandet avslutades med att nämnden bedömde att ovan beskrivna åtgärder skulle innebära en väsentligt förbättrad situation och att handläggningstiden därigenom skulle kunna kortas ner avsevärt.

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Lunds kommun genomfört en uppföljningsgranskning av överförmyndarverksamheten. Granskningen ska utgöra ett underlag för kommunens revisorer att uttala sig om ansvarprövningen avseende överförmyndarnämnden.

2.2 Begreppsförklaringar

I rapporten används begreppen huvudman, ställföreträdare och årsräkning. Huvudman är den som har fått en god man eller förvaltare. Ställföreträdare är den som företräder huvudmannen, dvs. den gode mannen eller förvaltaren. Årsräkningen är ställföreträdarens årliga redovisning till överförmyndarnämnden av huvudmannens ekonomi.

I rapporten finns hänvisningar till tidigare granskning respektive tidigare inspektioner. Granskning är vad revisionen gör. Inspektion genomförs av länsstyrelsen, som har ansvar för tillsyn över överförmyndarnämnder.

2.3 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med denna granskning är att följa upp om och på vilket sätt de synpunkter och iakttagelser som gjordes i granskningen 2011 har uppmärksammats av överförmyndarnämnden, om åtgärder vidtagits för att åtgärda de brister som konstaterades samt om de åtgärder som redovisades i nämndens yttrande har fått effekt.

I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ Har den nya organisation och det nya verksamhetssystemet haft effekt på handläggningstiden för granskning av årsräkningar?
- ▶ Har nämnden beslutat om en internkontrollplan som grundar sig på en dokumenterad risk- och väsentlighetsanalys?
- ▶ Har nämnden följt upp resultatet av den interna kontrollen och beslutat om åtgärder i de fall brister uppmärksammats?
- ▶ Kartlägg organisationen och beskriv utmaningar.
- ▶ Har rutinen för kontroll av ställföreträdare vid rekrytering förändrats till att ske mer kontinuerligt?
- ▶ Har överförmyndarnämndens reglemente förtydligats avseende tillhandahållande av utbildning och uppdaterats enligt nu gällande lagstiftning?
- ▶ Har det genomförts en översyn av kostnadsfördelningen avseende den juridiska kompetensen?

2.4 Revisionskriterier

Granskningen utgår från följande revisionskriterier.

2.4.1 Kommunallagen

Enligt kommunallagen (1991:900) ska nämnderna var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

2.4.2 Kommunens internkontrollreglemente

Enligt Lunds kommuns internkontrollreglemente, fastställt av kommunfullmäktige 2005, ska varje nämnd årligen anta en särskild plan för den kommande periodens granskning/uppföljning av den interna kontrollen under det kommande kalenderåret. Där ska framgå vad som ska granskas under året, vilka reglementen, regler och policier som berörs samt vem som är ansvarig för granskningen. Nämnden ska dokumentera på vilka grunder, med utgångspunkt i risk- och konsekvensanalys, som den har valt ut sina kontrollmål. Planen, liksom uppföljningen av föregående års plan, ska skickas till kommunstyrelsen i januari. Uppföljningen (granskningsrapporten) ska redovisa resultatet av den interna kontrollen samt en åtgärdsplan där nämnden redovisar vilka åtgärder den avser att vidta utifrån det uppkomna resultatet.

2.4.3 Tillsynsprotokoll från Länsstyrelsen 2012-2015

Länsstyrelsen genomförde ingen inspektion av överförmyndarnämnden 2011.

2.4.3.1 Inspektion 2012

Länsstyrelsen inspekterade kommunens överförmyndarnämnd i mars 2012. Med anledning av vad som framkom vid inspektionen ålade länsstyrelsen överförmyndarnämnden att avge rapport om vilka åtgärder som vidtagits eller skulle kunna vidtas i syfte att förkorta handläggningstiderna för årsräkningar och beslut om arvode till ställföreträdare samt att, i ett senare skede, ge rapport om hur vidtagna åtgärder fått avsedda effekter på handläggningstiderna för granskningar av årsräkningar och beslut om arvode till ställföreträdare.

2.4.3.2 Inspektion 2013

Länsstyrelsen inspekterade överförmyndarnämnden i maj 2013. Med anledning av vad som framkom vid inspektionen ålade länsstyrelsen överförmyndarnämnden att avge rapport om huruvida de åtgärder som vidtagits inneburit att de mål som satts upp för granskning av års- och sluträkningar inkomna före 2013 och under 2013 uppfyllts.

2.4.3.3 Inspektion 2014

Länsstyrelsen inspekterade överförmyndarnämnden i oktober 2014. Inspektionen föranledde inga krav på rapport om planerade eller vidtagna åtgärder.

2.4.3.4 Inspektion 2015

Länsstyrelsen inspekterade överförmyndarnämnden i november 2015. Inspektionen föranledde inga krav på rapport om planerade eller vidtagna åtgärder.

2.4.4 COSO-modellen

COSO-ramverket är ett internationellt etablerat ramverk för utvärdering och utveckling av intern styrning och kontroll. COSO-modellen definierar intern styrning och kontroll som en

process där både den politiska ledningen, verksamhetens tjänstemän samt annan personal samverkar. Modellen utgår från fem olika komponenter:

Komponent	Beskrivning
Kontrollmiljö	Kontrollmiljö handlar om ledningens engagemang och tydlighet i frågor som rör styrning och kontroll.
Riskhantering	Riskhantering handlar om hur risker för verksamheten identifieras, värderas och hanteras.
Kontrollaktiviteter	Kontrollaktiviteter avser relevans och effektivitet i de åtgärder som vidtas för att förebygga och förhindra händelser som kan få negativa följder.
Information	Information handlar om hur mål, policies, riktlinjer, risker och åtgärder mm kommuniceras i organisationen.
Uppföljning/utvärdering	Uppföljning handlar om hur organisationen följer upp beslutade mål och åtgärder samt hur den interna kontrollen utvärderas och utvecklas.

2.5 Metod och avgränsning

Statistik avseende handläggningstider samt dokumentation av nämndens interna kontroll har granskats. Överförmyndarnämnden samt administrativ chef och enhetssamordnare har intervjuats, liksom ordförande för Lunds Godemansförening. De intervjuade inom kommunen har fått möjlighet att faktagranska rapporten.

2.6 Ansvarig nämnd

Granskningen avser överförmyndarnämnden.

3 Granskningsresultat

3.1 Styrning och organisation

3.1.1 Organisationens uppbyggnad

3.1.1.1 Överförmyndarnämnden

I den granskning som genomfördes 2011 beskrevs att nämndens reglemente innehöll hänvisningar till inaktuell lagstiftning.

Överförmyndarnämnden har tre ordinarie ledamöter och två ersättare. Ordförande representerar Vänsterpartiet och eftersom partiet lämnat den styrande koalitionen kommer ordförande att träda tillbaka. Överförmyndarnämndens reglemente innehåller inga hänvisningar till inaktuell lagstiftning.

3.1.1.2 Överförmyndarenheten – organisation och bemanning 2015

Överförmyndarenheten tillhör kommunkontorets administrativa avdelning och överförmyndarnämnden ersätter administrativa avdelningen för de faktiska personakostnaderna. Administrativa avdelningens chef har personal-, budget- och verksamhetsansvar för överförmyndarenheten. Överförmyndarenheten har egna lokaler och arbetar uteslutande mot överförmyndarnämnden. Den är således avskild från övrig verksamhet vid administrativa avdelningen.

Överförmyndarenheten har under 2015 bestått av totalt 4,5 tjänster, fyra handläggartjänster och 0,5 administratörstjänster. Verksamheten leds av en enhetssamordnare som inte har personal- eller budgetansvar men som fungerar som "platschef" i den dagliga verksamheten.

Det innebär att hon, utöver viss handläggning av ärenden, ansvarar för arbetsfördelning, schemaläggning, semesterplanering och beredning av ärenden till nämnden. En av handläggarna arbetar med rekrytering av nya ställföreträdare och delansvarar för introduktionsutbildningen för nya ställföreträdare. Övriga tre handläggare och enhetssamordnare sköter all löpande handläggning av alla ärenden. Samtliga har grundkompetens för dessa uppgifter men en av handläggarna, som är ekonom, arbetar mer med granskning av årsräkningar och en av handläggarna, som är jurist, ansvarar för förhandlingar i tingsrätten.

Under större delen av 2015 har tre granskare varit timanställda på cirka 50-75 procent per person.

3.1.1.3 Bemanning 2016

Under 2016 utökas verksamheten med ytterligare en handläggartjänst och får då totalt fem fasta handläggartjänster. De tre personer som varit timanställda under 2015 kommer att fortsätta vara det under åtminstone delar av 2016 och från januari utökas verksamheten dessutom med ytterligare två tidsbegränsade handläggartjänster. Detta för att kunna hantera ökningen av ärenden som rör ensamkommande barn.

3.1.1.4 Ekonomi

Vid den granskning som revisionen genomförde 2011 konstaterades att överförmyndarnämnden fick del av kostnaderna för men inte av statsbidragen till kommunen fått för mottagandet av ensamkommande flyktingar. Verksamheten beskrevs som underbudgeterad.

Överförmyndarnämnden har år 2012, år 2013 och år 2014 gjort stora negativa avvikelser i förhållande till budget. Även 2015 beräknades nämnden, enligt första delårsrapport, gå med underskott. Detta på grund av en underbudgetering av arvodeskostnaderna samt behov av övertidsarbete och extra personal för att klara verksamhetens mål. I en skrivelse till kommunfullmäktige om en åtgärdsplan för att få ekonomin i balans bedömde nämnden att några åtgärder för att minska underskottet inte kunde genomföras eftersom verksamheten är lagstadgad och arvoden måste utbetalas.

Överförmyndarnämnden får numera en andel av de pengar som återsöks från Migrationsverket för mottagandet av ensamkommande barn. Summan är beslutad i ett schablonavtal med socialnämnden och ska täcka överförmyndarnämndens handläggningskostnader.

Vid den granskning som revisionen genomförde 2011 konstaterades att nämnden bekostade en tjänst som kanslijurist trots att denna inte längre fanns kvar inom nämndens verksamhet. Överförmyndarenheten uppfattade inte att den utnyttjade tjänsten i någon större grad. Överförmyndarenheten betalar inte längre för någon juristtjänst utanför överförmyndarenheten.

3.1.1.5 Framtida organisation

Det finns planer på att avskilja överförmyndarverksamheten till en egen enhet underställd administrativa avdelningen. Det skulle innebära att enheten skulle ledas av en chef med personal- och budgetansvar.

3.1.1.6 Utmaningar

Verksamhetschef och enhetssamordnare beskriver följande utmaningar för verksamheten:

- ▶ Antalet ärenden till överförmyndarnämnden ökar generellt på grund av ett ökat behov av ställföreträdarskap i kombination med kommunens befolkningstillväxt.
- ▶ Sedan sommaren 2015 har antalet ärenden som gäller god man för ensamkommande barn ökat kraftigt. Från maj till november har dessa ärenden ökat med 600 procent. Ärenden som gäller god man för ensamkommande barn beskrivs som handläggningssmässigt tunga ärenden.
- ▶ Med anledning av ovanstående är verksamheten hårt ansträngd med en arbetsbelastning som utgör ett arbetsmiljöproblem. Verksamheten är underbemannad och de intervjuade beskriver att de behöver minst två handläggartjänster till. Detta har tagits upp i budgetarbetet under 2015 och ligger till grund för att verksamheten utökats med en handläggartjänst.
- ▶ Sedan 2015 är överförmyndarnämnden enligt föräldrabalken skyldig att erbjuda gode män och förvaltare utbildning. Verksamheten har inte fått ytterligare resurser för att hantera denna nya arbetsuppgift. (Se vidare beskrivning av förutsättningarna för tillhandahållande av utbildning i avsnitt 3.3.1.)

3.1.2 Intern kontroll

Vid den granskning som revisionen genomförde 2011 konstaterades att nämnden inte hade fastställt en internkontrollplan för verksamheten. Beskrivningen i detta avsnitt utgår från COSO-modellen.

3.1.2.1 Kontrollmiljö

Uppdraget till enheten formuleras i överförmyndarnämndens reglemente, i budget, i Ekonomi- och Verksamhetsplan för året samt i delegationsordning. Delegationsordningen uppdrar åt en grupp namngivna tjänstemän att fatta beslut i ärenden som rör vissa specificerade lagrum samt åt en annan grupp namngivna tjänstemän att granska årsräkningar och besluta om arvoden i ärenden av okomplicerad art.

Enheten har själv tagit fram rutiner för förordnande av god man, för handläggning av ärenden som gäller ensamkommande barn samt för rekrytering av ställföreträdare.

Överförmyndarnämndens internkontrollarbete följer samma struktur som övriga kommunens. Vid årets början antas en handlingsplan för intern kontroll. Den omfattar både kommungemensamma och nämndspecifika mål. I samband med att planen antas redovisas en rapport över föregående års kontrollpunkter. Om behov finns beslutar nämnden då också om ytterligare åtgärder med anledning av vad som framkommit i kontrollerna.

3.1.2.2 Riskbedömning

2015 års handlingsplan för intern kontroll omfattar tre kommungemensamma och två nämndspecifika kontrollområden. De kommungemensamma kontrollmålen – kvalitet i offentlig statistik, attestordning samt nämndernas följsamhet mot kommunfullmäktiges mål och uppdrag – bygger på en risk- och konsekvensanalys. Handlingsplanen innehåller en kortfattad beskrivning av överförmyndarnämndens uppdrag och vilka risker som är förknippade med eventuella brister i fullgörandet av detta uppdrag. Denna bygger enligt uppgift från administrativ chef på de risker som tidigare uppmärksammats av länsstyrelse och revision, dvs. inte på en av nämnden genomförd och dokumenterad risk- och väsentlighetsanalys.

Vid intervju samt i nämndens EVP-skrivelse, som ligger till grund för ekonomi- och verksamhetsplan, framgår också att verksamheterna ser risker i

- ▶ Ökningen av komplexa ärenden
- ▶ Lagförändringar som innebär att tingsrätten har fått möjlighet att förelägga överförmyndarnämnden att inhämta utredning i god man/förvaltarens ärenden
- ▶ Lagstiftningens nya krav på att överförmyndarnämnderna ska genomföra utbildning för gode män och förvaltare
- ▶ Lagstiftningens nya krav på att överförmyndarnämnden ska lämna statistik över verksamheten till länsstyrelsen

De kontrollmoment som genomförs av gode män och förvaltare innebär också en implicit riskbedömning.

3.1.2.3 Kontrollåtgärder

Nämndens egna kontrollmål för 2015 är följande.

1. En inventering av vilka kontroller som görs av ställföreträdarens lämplighet och en beskrivning av rutiner för dessa.
2. En inventering och beskrivning av rutiner och åtgärder för utbildning för gode män och förvaltare.

Utöver detta genomförs följande kontrollåtgärder. Vid nyrekrytering av ställföreträdare görs kontroll hos Kronofogden avseende skulder, kontroll av Polisens belastningsregister avseende brott som lett till någon annan påföljd än penningböter samt, för den som vill bli god man för ensamkommande barn, kontroll i kommunens socialregister. Finns personen i socialregistret görs en bedömning av orsaken till förekomsten och om denna påverkar lämpligheten av uppdraget som god man. Om en ställföreträdare får ett nytt uppdrag görs en ny kontroll av belastningsregistret. Utöver detta görs kontroller hos Kronofogden en gång per år för samtliga ställföreträdare.

3.1.2.4 Information och kommunikation

Information om nya policies och liknande sprids till personal genom mailutskick och liknande. Intervjuade vid förvaltningen uppger att de är bra på att prata om jäv och mutor men sämre på att prata om korruption. Det har förts en diskussion om nolltolerans mot gåvor och samtliga tjänstemän är införstådda med att inte handlägga ärenden där risk för jäv föreligger.

3.1.2.5 Uppföljning

Nämndens internkontrollplan följs upp årligen genom redovisning av resultaten av kontrollerna samt, om behov därav finns, beslut om ytterligare åtgärder. 2014 års nämndspecifika kontrollmål var följande.

1. Kontroll av antal uppdrag per ställföreträdare. Detta baserades på en riktlinje om att sträva efter maximalt femton uppdrag per ställföreträdare.
2. Rekryteringsläget avseende gode män och förvaltare. Detta baserades på att det är av betydelse för verksamheten att det går att rekrytera kompetenta gode män och förvaltare.

I uppföljningen av internkontrollplanen konstaterades att rekryteringsläget varit gott och att fyra ställföreträdare hade mer än femton uppdrag var vid 2014 års utgång. I rapporteringen konstaterades att ingen avvikelse hade noterats och uppföljningen föranledde inte några vidare åtgärder.

3.2 Handläggningstider för granskning av årsräkningar

Både revisionens granskning 2011 och Länsstyrelsens inspektion 2012 konstaterade stora brister i handläggningstiderna för granskning av årsräkningar. I sitt svar till revisionen uppgav nämnden att en omorganisation och ett nytt verksamhetssystem skulle bidra till en mer effektiv handläggning.

Överförmyndarnämndens organisation beskrivs i avsnitt 3.1.1. Stora delar av nu verksam personal är anställd efter tidigare gjord granskning. Antalet fasta årsarbetskrafter är detsamma 2015 som 2011, men extra granskningspersonal har anställts under 2014 och 2015 i syfte att förkorta handläggningstiderna för granskning av årsräkningar.

Ett nytt verksamhetssystem, Wärna, har tagits i bruk sedan förra granskningen. Administrativ chef beskriver att systemet fungerar bra och ger goda förutsättningar för kontroll över ärenden med bevaknings- och uppföljningsmöjligheter. Den främsta fördelen med systemet är att manuell hantering av arvodesbeslut har undvikas, men Wärna har inte medfört någon märkbar effekt på handläggningstiderna.

Vid den granskning som genomfördes i juni 2011 pågick fortfarande arbetet med att granska årsräkningar för år 2009. Som framgår ovan har överförmyndarnämnden även fått kritik från länsstyrelsen för långa handläggningstider för granskning av årsräkningar. År 2014 granskades 83 procent av alla årsräkningar för 2013. Återstående 17 procent är granskade under 2015 och nästan 100 procent av årsräkningarna som avser 2014 beräknas vara granskade vid årets slut. Vid tillfället för länsstyrelsens inspektion, den 19 november 2015, hade 94 procent av årsräkningarna granskats.

Handläggningstiderna för granskning av årsräkningar har därmed förbättrats sedan tidigare revisionsgranskning. Administrativ chef uppger att den förbättrade granskningstiden för årsräkningar helt beror på den extra granskningspersonal som anställts och för vilken lönekostnader inte budgeterats.

3.3 Ställföreträdarnas förutsättningar

3.3.1 Utbildning för ställföreträdare

Vid den granskning som revisionen genomförde 2011 rekommenderades nämnden att i sitt reglemente inkludera föreskrifter om att nämnden ska genomföra regelbundna utbildningar för ställföreträdare.

I nämndens reglemente finns inga specifika skrivningar om tillhandahållande av utbildning för ställföreträdare. Av reglementet framgår dock att överförmyndarnämnden handhar de uppgifter i kommunen som enligt gällande författning åvilar överförmyndare. Efter en ändring av föräldrabalken ansvarar överförmyndarnämnden för att gode män och förvaltare erbjuds den utbildning som behövs. Länsstyrelsen Dalarna har fått i uppdrag av regeringen att utarbeta riktlinjer för utbildning av gode män och förvaltare. Överförmyndarenheten avser inte att ta några initiativ i frågan innan länsstyrelsen presenterat några riktlinjer, men bedömer att resurser saknas för att fullt ut kunna tillgodose kraven på utbildning.

I dagsläget ger överförmyndarnämnden en introduktion för nya gode män och förvaltare. Gode män för ensamkommande barn hänvisas dock till SKL:s webbaserade utbildning. Detta för att den är mest relevant för de som endast är gode män för ensamkommande barn. Sedan några år ges också en årsräkningsutbildning i början av varje år. Denna kan vid behov också ges individuellt. Som framgår ovan ska nämnden under 2015, som ett led i sitt

interna kontrollarbete, genomföra en inventering av sina rutiner för utbildning till gode män och förvaltare.

Ordförande i Lunds godemansförening beskriver att ställföreträdarna skulle vara betjänta av en mer utförlig utbildning än den som överförmyndarnämnden erbjuder. Framför allt saknas utbildning i de delar som inte avser förvaltning av huvudmannens egendom, dvs. att sörja för huvudmannens person och att bevaka huvudmannens rätt.

3.3.2 Kontroll av ställföreträdare

Vid den granskning som revisionen genomförde 2011 konstaterades att kontroll av ställföreträdarens lämplighet (genom kontroll hos Kronofogden samt utdrag ur belastningsregistret) bara gjordes då en ny ställföreträdare fick ett uppdrag i kommunen. Nämnden rekommenderades att överväga om uppföljande kontroller borde genomföras under tiden då ställföreträdaren innehar uppdraget.

2015 ändrades förordningen om belastningsregistret så, att det numera är möjligt för överförmyndarnämnden att begära utdrag ur belastningsregistret inte bara inför förordnande av ställföreträdare utan också av den som redan är ställföreträdare.

Vid nyrekrytering av ställföreträdare görs kontroll hos Kronofogden avseende skulder, kontroll av Polisens belastningsregister avseende brott som lett till någon annan påföljd än penningböter samt, för den som vill bli god man för ensamkommande barn, kontroll i kommunens socialregister (se ovan).

Om en ställföreträdare får ett nytt uppdrag görs en ny kontroll av belastningsregistret. Utöver detta görs kontroller hos Kronofogden en gång per år för samtliga ställföreträdare.

4 Svar på revisionsfrågor

Har den nya organisation och det nya verksamhetssystemet haft effekt på handläggningstiden för granskning av årsräkningar?

Vid den granskning som genomfördes i juni 2011 pågick fortfarande arbetet med att granska årsräkningar för år 2009. I november 2015 hade 94 procent av årsräkningarna för år 2014 granskats. Handläggningstiderna för granskning av årsräkningar har därmed förbättrats sedan tidigare revisionsgranskning. Detta uppges bero framför allt på den extra granskningspersonal som anställts.

Har nämnden beslutat om en internkontrollplan som grundar sig på en dokumenterad risk- och väsentlighetsanalys?

Nämnden beslutar årligen om en internkontrollplan. Denna inbegriper dels kontrollpunkter som är gemensamma för hela kommunen, dels kontrollpunkter som bara rör överförmyndarnämndens verksamhet. De kontrollpunkter som bara rör överförmyndarnämndens verksamhet bygger enligt uppgift på de risker som tidigare uppmärksammats av länsstyrelse och revision, dvs. inte på en av nämnden genomförd och dokumenterad risk- och väsentlighetsanalys.

Har nämnden följt upp resultatet av den interna kontrollen och beslutat om åtgärder i de fall brister uppmärksammats?

Den årliga kontrollplanen följs upp i samband med att en ny kontrollplan antas. Resultatet av 2014 års internkontroll utgör en mindre avvikelse i förhållande till förvaltningens riktlinjer. Detta föranledde inte några vidare åtgärder.

Kartlägg organisationen och beskriv utmaningar.

Överförmyndarenheten tillhör kommunkontorets administrativa avdelning och administrativa avdelningens chef har personal-, budget- och verksamhetsansvar för överförmyndarenheten. Överförmyndarenheten har under 2015 bestått av fyra handläggartjänster och 0,5 administratörstjänster. Verksamheten leds av en enhetsamordnare som inte har personal- eller budgetansvar. Under större delen av 2015 har tre personer varit timanställda på cirka 50-75 procent per person. De intervjuade beskriver följande utmaningar:

- ▶ Antalet ärenden till överförmyndarnämnden ökar generellt på grund av ett ökat behov av ställföreträdarskap i kombination med kommunens befolkningstillväxt.
- ▶ Sedan sommaren 2015 har antalet ärenden som gäller god man för ensamkommande barn ökat kraftigt.
- ▶ Med anledning av ovanstående är verksamheten hårt ansträngd med en arbetsbelastning som utgör ett arbetsmiljöproblem.
- ▶ Sedan 2015 är överförmyndarnämnden enligt föräldrabalken skyldig att erbjuda gode män och förvaltare utbildning. Verksamheten har inte fått ytterligare resurser för att hantera denna nya arbetsuppgift.

Har rutinen för kontroll av ställföreträdare vid rekrytering förändrats till att ske mer kontinuerligt?

Vid den granskning som revisionen genomförde 2011 konstaterades att kontroll av ställföreträdarens lämplighet (genom kontroll hos Kronofogden samt utdrag ur belastningsregistret) bara gjordes då en ny ställföreträdare fick ett uppdrag i kommunen. Numera görs en ny kontroll av belastningsregistret om en ställföreträdare får ett nytt uppdrag. Detta är möjligt efter en förändring i förordningen om belastningsregistret. Utöver detta görs kontroller hos Kronofogden en gång per år för samtliga ställföreträdare.

Har överförmyndarnämndens reglemente förtydligats avseende tillhandahållande av utbildning och uppdaterats enligt nu gällande lagstiftning?

I nämndens reglemente finns inga specifika skrivningar om tillhandahållande av utbildning för ställföreträdare. Av reglementet framgår dock att överförmyndarnämnden handhar de uppgifter i kommunen som enligt gällande författning åvilar överförmyndare. Efter en ändring av föräldrabalken ansvarar överförmyndarnämnden för att gode män och förvaltare erbjuds den utbildning som behövs. Nämnden kommer dock inte att ta några initiativ i frågan innan statliga riktlinjer utfärdats.

Har det genomförts en översyn av kostnadsfördelningen avseende den juridiska kompetensen?

Överförmyndarnämnden betalar inte längre för någon juristtjänst utanför överförmyndarenheten.

5 Bedömning

Denna granskning har syftat till att följa upp om och på vilket sätt de synpunkter och iakttagelser som gjordes i granskningen 2011 har uppmärksammats av överförmyndarnämnden, om åtgärder vidtagits för att åtgärda de brister som konstaterades samt om de åtgärder som redovisas i nämndens yttrande har fått effekt.

Vår övergripande bedömning är att överförmyndarnämndens verksamhet är mer välfungerande nu än vid föregående granskning. Denna bedömning baseras främst på att nämndens arbetstakt vad gäller granskning av årsräkningar förbättrats och på att nämnden nu genomför ett eget internkontrollarbete. Nämnden kontrollerar också ställföreträdare mer regelbundet nu än tidigare.

Granskningen visar dock att internkontrollarbetet kan förbättras, dels genom en större involvering av nämnden i den risk- och väsentlighetsanalys som bör ligga till grund för internkontrollplanen, dels genom konkreta åtgärder i de fall den interna kontrollen visar på brister.

Vidare bedömer vi att nämnden bör förtydliga sin delegationsordning genom att delegera beslut till funktioner snarare än till personer och genom att förtydliga vilka typer av beslut som delegeras till dessa funktioner. Beslut i ärenden som exempelvis kräver juridiska bedömningar bör bara fattas av den som har juridisk kompetens. Delegationsordningen bör formuleras utifrån denna förutsättning och inte delegera samtliga beslut till samtliga tjänstemän. Vidare har en grupp personer enligt delegationsordningen i uppdrag att besluta om arvoden i ärenden "av okomplicerad art". Nämnden bör inte överlåta åt dessa att själva bedöma vilka ärenden som är av komplicerad respektive okomplicerad art.

Vi ger därmed överförmyndarnämnden följande rekommendationer.

- ▶ Säkerställ att nämnden involveras i arbetet med den risk- och väsentlighetsanalys som ska ligga till grund för internkontrollplanen.
- ▶ Säkerställ att åtgärder vidtas i de fall den interna kontrollen indikerar brister.
- ▶ Revidera delegationsordningen så att beslutsmyndighet delegeras till funktioner i stället för till personer och så att det tydligt framgår vilka mandat dessa funktioner har. Detta kan innebära att verksamhetens tjänstebestämmelser behöver förtydligas.

Ylva Westander
verksamhetsrevisor

Källförteckning

Ekonomi- och verksamhetsplan 2015-2017 med budget för 2015. Lunds kommun.
Handlingsplan för intern kontroll 2015. Tjänsteskrivelse 2015-02-10. Antagen vid Överförmyndarnämndens sammanträde 2015-02-10, § 25.
Handläggningsrutin ensamkommande barn. Överförmyndarverksamheten.
Huvudmannprocessen – Godmanskap enligt 11 kap 4 § föräldrabalken och förvaltarskap enligt 11 kap 7 § föräldrabalken. Överförmyndarverksamheten.
Protokoll fört vid inspektion av Överförmyndarnämnden i Lunds kommun den 7 februari 2012. Länsstyrelsen i Skåne Län
Protokoll fört vid inspektion av överförmyndarverksamheten avseende Lunds kommun den 21 maj 2013. Länsstyrelsen Skåne
Protokoll fört vid inspektion av Överförmyndarnämnden i Lunds kommun den 8 oktober 2014. Länsstyrelsen Skåne
Protokoll fört vid inspektion av Överförmyndarnämnden i Lunds kommun den 19 november 2015. Länsstyrelsen Skåne
Reglemente för överförmyndarnämnden i Lund. Antaget av kommunfullmäktige 24 november 2011, § 202. Ändrat av kommunfullmäktige den 24 september 2015, § 182.

Rutiner kring rekrytering av ställföreträdare. Överförmyndarverksamheten
Åtgärdsplan för att få ekonomin i balans. Tjänsteskrivelse 2015-06-01. Antagen vid Överförmyndarnämndens sammanträde 2015-06-09, § 127.
Överförmyndarnämndens EVP-skrivelse 2016-2018 med budget 2016. 2015-03-16